

Filip Galović
Zagreb

JEDNA SKUPINA RIJEČI ROMANSKOGA POSTANJA
U MJESNOME GOVORU PRAŽNICA NA OTOKU
BRAČU

UDK:811.163.42'282(497.5 Pražnice)'373.45: 811.131.1

Rukopis primljen za tisak 3.10.2017.

Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Usljed višestoljetnih intenzivnih hrvatsko-romanskih doticaja u brojnim su čakavskim govorima zastupljeni termini romanskoga podrijetla, pa tako i u čakavskim idiomima otoka Brača. U radu se podastiru i obrađuju imenice romanskoga postanja koje pripadaju semantičkoj sferi zanimanja, zvanja i počasnih službi u mjesnome govoru Pražnica na otoku Braču, prikupljene za terenskih istraživanja. Premda se leksemi romanske provenijencije polako gube iz sustava, u mnogim su bračkim čakavskim govorima, uključujući i pražnički, oni naglašene frekvencije.

Ključne riječi: romanizmi; zanimanja; zvanja; počasne službe; govor Pražnica; otok Brač; dijalektologija

1. UVOD

Nazivak 'romanizam' označava svaki jezični element koji je ušao u proučavani jezik (dijalekt) iz nekoga romanskoga dijalekta ili jezika (usp. Gačić 1979: 4), odnosno romanizam je »element latinskog (novolatinskog) ili kojeg drugog romanskog jezika u nekom neromanskom jeziku« (Klaić 1985: 1174). Riječi romanskoga podrijetla mogu pripadati starijemu sloju (dalmatoromanski leksički ostatci) ili novijemu sloju (mletački, dalmatinski mletački, tršćanski, standardni talijanski jezik) (usp. Spicijarić 2009: 21).

Termini su romanskoga podrijetla frekventni u mnogim čakavskim idiomima. U bračkim je čakavskim govorima, koji se okvirno mogu podijeliti na čakavske idiome (govor Milne te uvjetno rečeno Sutivana i Supetra u kojima se čakavizam zadržao u manjem obimu), čakavske idiome (govori središnjih bračkih naselja, npr. Ložišća, Donji Humac, Škrip i dr.), čakavske idiome sa štokavskim utjecajem (Selca, Novo Selo, Povlja) te štokavski idiom Sumartina (danas već sa stanovitim brojem čakavskih posebnosti), pored leksema naslijeđenih iz praslavenskoga leksičkoga inventara, prisutna manja skupina leksema orijentalnoga postanja, ponešto germanizama itd., a obilato su potvrđeni leksemi romanske provenijencije.

Ciljem je ovoga rada bilo terenski prikupiti te popisati i analizirati romanizme iz sfere zanimanja, zvanja i počasnih službi u čakavskome govoru Pražnica¹ na otoku Braču, kao i sabrati dio vrijedne dijalektološke građe.

2. GOVOR PRAŽNICA I DRUGI BRAČKI GOVORI U DIJALEKTOLOŠKOJ LITERATURI

Vrijedan je opis jezičnih osobina bračkih čakavskih govora objavio Mate Hraste početkom 40-ih godina XX. st. (*Čakavski dijalekat ostrva Brača*), a

¹ Naselje Pražnica, koje se spominje još u *Povaljskoj listini* (Šimunović 2005: 199), smješteno je u središnjem dijelu otoka Brača oko 7 kilometara južno od Pučišća, čijoj općini i pripada. Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku iz 2011. godine u Pražnicama živi 371 duša. Mnogi su stanovnici i danas težaci, bave se stočarstvom i poljodjelstvom. Ondje se nalazi dječji vrtić, osnovna škola (četiri razreda), pošta, prodavaonica i gostionica. Župna je crkva sv. Ante Opata sagrađena 1400. godine. Sv. Ante Opat je glavni patron župe i slavi se na poseban način. Pražničani mnogo drže do crkvenih i pučkih pobožnosti pa se osobito štiju Veliki tjedan, Tijelovo, Velika Gospa, Svi sveti i Božić.

slične opise 70-ih godina objavljuje Petar Šimunović (*Čakavština srednjo-dalmatinskih otoka; Ogled jezičnih osobina bračke čakavštine*). Govor je Pražnica, pored govora Ložišća i Sumartina, istražen u drugoj polovici XX. stoljeća kao punkt za *Hrvatski jezični atlas*. Ispunjeni se kvestionari čuvaju u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu, a tadanja istraživanja govora spomenutih bračkih idioma, nažalost, do dandanas nisu objavljena. Pražnički je govor 80-ih godina obuhvaćen u istraživanju sličnosti i razlika govora otoka Brača (*Sličnosti i razlike u govorima otoka Brača kao odraz migracijskih kretanja*), odnosno terenski je ispitano 350 riječi bazičnoga rječnika svakoga od 16 bračkih naselja (Sujoldžić, Finka, Šimunović, Rudan). Petar Šimunović početkom je ovoga stoljeća objavio opsežan *Rječnik bračkih čakavskih govora*, kojemu je temelj govor rodne mu Dračevice. U novije se vrijeme nekim bračkim idiomima bavi Filip Galović koji je objavio nekoliko članaka o njima. Nataša Šprljan na temelju je duljega terenskoga rada godine 2015. doktorirala na akcentuaciji govora Selaca.

Govor Pražnica do sada nije samostalno opisan ni na jednoj jezičnoj ravni. Tek se pojedine dijalektološke pripomene o ovome govoru mogu pronaći, primjerice, u pjesničkoj zbirci pisanoj pražničkim govorom *Pod zvizdamin* ili *U pustinji jubavi* Tomislava Dorotića, a koje je ispisao Petar Šimunović. Spomenuti je Tomislav Dorotić pisao poeziju hrvatskim standardnim jezikom, ali i čakavskim govorom Pražnica, a u novije vrijeme i mlada Silvija Buvinić piše zanimljive stihove ovim mjesnim govorom, pa i oni stanovitim dijelom mogu upotpuniti poneka saznanja o pražničkom idiomu. Valja ovdje navesti i *Prožniški libar. Riči, judi, zgode i još puno tega, sve prožniško* Ive Ivelića iz 2015. godine koji je potonju knjigu napisao bez znanstvenih pretenzija, iz ljubavi prema svojem naselju i ljudima ondje. Godine 2017. Josip Lisac objavljuje rad *Pražnički govor u poeziji Tomislava Dorotića* u kojem raščlanjuje jezik Dorotićeve zbirke *Pod zvizdamin*. U pripremi je za tisak članak Zdravke Biočine, Ive Bašić i Gordane Varošaneć-Škarić koji se bavi prozodijskim sustavom pražničkoga govora s akustičke strane.

Razumije se, govor Pražnica pripada južnočakavskom dijalektu. Istraživao sam u novije vrijeme pražnički govor na fonološkoj ravni (članak pred tiskom),² pa se može konstatirati da je, iako brojni čimbenici danas mijenjaju strukturu nekih govora, izgledno kako je pražnički idiom čvrst sustav

² Temeljne fonološke osobine ovjerene za recentnih istraživanja navodim u poglavlju 3.

koji se uvelike opire mijenama i kako su mogući nanosi sasvim ograničena domašaja. Govor je ovoga naselja dobro sačuvan u sviju naraštaja, a potrebno je naglasiti da domaćim idiomom beziznimno govori i najmlađi svijet.

3. O NEKIM FONOLOŠKIM OSOBINAMA PRAŽNIČKOGA GOVORA

Dugi se vokali *e* i *o* ostvaruju zatvoreno. Dugi vokal *a* prešao je u *o* (*jūbōv*), a nekada dugi *a*, koji je kasnije skraćen, sačuvao je svoju zatvorenost (*glèdon* 1. jd. prez.). Vokal *a* pod brzim se akcentom, u načelu, u nefinalnim slogovima dulji (*mlādot, poglādila, izvādimo*). Poluglasovi su dali *a*, odnosno kasnijim zatvaranjem *o* (*otàc, sôn* 'san'). U primjerima *jaglā, vazēst* očigledna je nepreventivna puna vokalizacija slaboga 'šva'. Pored primjera tipa *vazēst* dolaze uobičajeno *unūk, unūtra te u mēni, u mīstu*, dakle s razvojem *və > u*. Vokal *u* rezultat je stražnjega nazala **ɤ* i fonema **ʃ* (*grūb, pūt; jābuka, tūst*), a rezultat je prednjega nazala **ɛ* dvojak (*jazīk, zajōt; dītē, telētina*). Slogotvorni je *r* uvijek kratak i nema pratećega vokala (*křv, nřzbrdo, ukrcāt*). Redoviti su primjeri *rēst, krēst* i *orēbàc* ('vrabac'), a govori se *grēb* ('grob').

Fonemska jedinica *ž* nije razvijena u pražničkome (*žēp*). Fonemi su *h* i *f* stabilni (*grīh, hudobà, pohodīt, fjēra, fregāt; zajōlīt*). Primarna i sekundarna jotacija psl. *d* rezultira očekivanim *j* (*mejōš, tūji*), uz rijetke otklone (*obrōd'en*), a *j* dolazi i u primljenih riječi (*jelōž, jēmetar*). Šćakavski su primjeri beziznimni (*ščēta, klīščà*), a navodim i važne primjere tipa *mōžjoni, grōzje*. U govoru se dobro razlikuju *č* i *ć*, gdje *ć* ima tipičan čakavski izgovor. Stara se skupina *čr* dobro čuva (*čřv, čřivo*) uz manja odstupanja, a redovita je skupina *jd* u prezentskim osnovama glagola prefiguriranih s **iti* (*izōjdeš, nōjdemo*). Finalni je slogovni *l* zadržan (*jāval, mīsal; zdrīl; mīlca* G jd.), ali otpada u pridjevu radnome muškoga roda jednine (*učinī, vāze, čēko*). Izgovor je u primjerima tipa *vesēlje* nesliven, inače je sustavna promjena *l* u *j* (*kjūn, slōmjēn*), kao i *m* u *n* u nastavcima i nepromjenjivim riječima (*vīdin, ženōn* I jd., *sēdan*). Rasterećenje je napetosti u rubnim zonama sloga dobro potvrđeno (*māška; òlbor; spfīski*), a frekventna su uklanjanja inicijalnih konsonantskih skupina (*čelà, tīca*). Rotacizam se javlja (*mōreš*), ali su ovjereni i drugačiji likovi (*mōžeš* i *mōgeš*). Nahode se primjeri kon-

taktnih i distantnih asimilacija (*š n̂ma; šūša*), disimilacija (*zlāmenot se*), metateza (*zīkva*) i sl. Dolazi primjer *dit̂nstvo*, dakle s mijenom *n̂* u *n*, ali ima i obrnutih slučajeva (*gn̂usa*).

Mjesni je govor Pražnica troakcenatski (brzi, dugi silazni, akut). Duljine stoje jedino pred akcentom, i to brzim ili dugim silaznim (*plīvīt* inf., *polūdi* gl. pridj. rad. m. jd.). Enklitike mogu preuzeti akcent (*ne b̂smo mu r̂ekli*). Akcent može preskočiti na proklitiku (*ū more*), a dolaze i primjeri tipa *nā glovu*, dakle uz duljenje prijedloga. Govoru je svojstveno predsonantsko duljenje (*dīm, rōj*) i duljenje ispred zvučnih konsonanata (*bōb, obīd*).

4. POLAZIŠTE I ISTRAŽIVANJE

Imenice su romanskoga postanja koje pripadaju semantičkoj sferi zanimanja, zvanja i počasnih službi u mjesnome govoru Pražnica terenski istražene tijekom ljeta 2017. godine pomoću posebno koncipiranoga kvestionara, ali i pomoću polustrukturiranoga intervjua u kojima se govornike navodilo na pojedine teme kako bi što prirodnije došli do traženih termina. Glavnim su informatorima bili Marija Kusanović (rođ. Klinčić) (1930.) i Silvija Buvinić (1993.). Pojedini su važni podatci dobiveni od Franke Jerčić (1926.), Frane Jerčića (1928.) i don Tonča Kusanovića (1951.). Iako je nakon djetinjstva živjela izvan Pražnica, a danas živi u Zagrebu, pražnički je govor dobro konzervirala Rosanda Dorotić (rođ. Kojatić) (1928.) koja je također znatno pripomogla,³ a predala mi je i podeblji rukopis s pražničkim riječima koje je prikupljao njezin suprug, pa su poneke riječi iz toga korpusa također bile provjerene kod izvornih govornika i uvrštene u ovaj rad.

5. BIBLIOGRAFSKE KRATICE

(**An.Go**) – Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.

³ Riječ je, upravo, o suprugu spomenutoga Tomislava Dorotića koji je njezinim idiomom pisao poeziju znatne književne vrijednosti, ali veoma vrijedne i s dijalektološkog aspekta.

(Bo) – Boerio, Giuseppe (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Reale tipografia di Giovanni Cecchini edit.

(Co.Zo) – Cortelazzo, Manlio; Zolli, Paolo (1999). *DELI – Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*. Bologna: Zanichelli.

(Do) – Doria, Mario (1987). *Grande dizionario del dialetto triestino*. Trieste: Il Meridiano.

(Kl) – Klaić, Bratoljub (1985). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: NZMH.

(Mi) – Miotto, Luigi (1984). *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: LINT.

(Pa) – Paoletti, Ermolaio (1851). *Dizionario tascabile veneziano-italiano*. Venezia: Tipografia di Francesco Andreola.

(Pi) – Pinguentini, Gianni (1954). *Dizionario storico etimologico del dialetto triestino*. Trieste: Borsatti.

(Ro) – Rosamani, Enrico (1990). *Vocabolario giuliano*. Trieste: LINT.

(Sk) – Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, I–IV*. Zagreb: JAZU.

(Vi) – Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku, I–III*. Zagreb: HAZU, Školska knjiga.

(Zi) – Zingarelli, Nicola (2006). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

6. ROMANIZMI IZ SEMANTIČKOGA POLJA ZANIMANJA, ZVANJA I POČASNIH SLUŽBI U PRAŽNIČKOME GOVORU

6.1. NAČIN OBRADBE JEDINICA

Natuknice su poredane abecednim slijedom. Masnim je pismom navedena natuknica, a uz nju običnim pismom oblik genitiva jednine (kada je to potrebno), zatim se pišu gramatički podaci te sinonim ili definicija značenja na hrvatskome standardnome jeziku. U tijelu se teksta natuknice iz odabranih rječnika navode termini i značenja koji su povezani s podrijetlom natuknice, odnosno etimološki opis. Potom se bilježe značenja iz hrvatskih rječnika stranih riječi.

Ispod svake je natuknice na pražničkome idiomu zabilježen jedan primjer ili nekoliko njih koje su tijekom ispitivanja usputno naveli informatori.

6.2. ANALIZA ROMANIZAMA IZ SEMANTIČKOGA POLJA ZANIMANJA, ZVANJA I POČASNIH SLUŽBI

advokāt, *advokāta m* odvjetnik

Boerio je zabilježio termin *avocato* »difensore delle cause civili« (Bo.51), a isti je evidentiran kod Dorije i Rosamanija: *avocato* »avvocato« (Do.839–840), *avocato* »avvocato« (Ro.50). Kod Miotta nahodimo natuknicu *avocāl* »avvocato« (Mi.13). U rječniku je talijanskoga jezika protumačeno: *avvocato* »dottore in giurisprudenza, iscritto in apposito albo professionale, abilitato a difendere una parte nelle cause civili, penali e amministrative« (Zi.190). Podrijetlo riječi valja tražiti u lat. *advocātu(m)*, part. pass. di *advocāre* »chiamare in giudizio« (*vocāre* »chiamare«) (Co.Zo.157–158). Skok pod natuknicom *abòkāt* ističe da je termin talijanskoga podrijetla od *avvocato*, poimeničen part. perf. od *vocare* »pozvati na sud« (Sk.I.4), za razliku od Vinje, koji pod natuknicom *avòkat* bilježi da je riječ o primljenici iz mletačkoga *avocato*, a potonje od *advocatus*. Lik je zabilježen u dvama rječnicima stranih riječi: *advòkāt* »branitelj okrivljenog u kaznenom postupku, zastupnik stranke u parničnom postupku; odvjetnik (An.Go.42), *advòkāt* »odvjetnik, branitelj; zastupnik (naročito pravni) (Kl.16).

Δ *Potrìba mi je pītāt advokāta će cū dāje radi zemjē.*

Δ *Advokāt će te zastūpāt kò prāvno līcē u sūdū.*

arhitè(k)t m arhitekt

U rječniku je talijanskoga jezika značenje »chi esercita l'architettura« pokriveno terminom *architétto* (Zi.140), čije je podrijetlo izvedeno iz latinske riječi *architēctum(m)*, a potonje iz grčkoga *architékton* (*archi-* + *tékton*) (Co.Zo.122). Potvrda je zastupljena i u hrvatskim rječnicima stranih riječi: *arhitekt* »onaj koji se bavi kao stručnjak projektiranjem zgrada, estetskim oblikovanjem, arhitekturom i onim što se smatra njenim djelokrugom« (An. Go.113–114); *arhitekt* »graditelj, građevinski inženjer; građevinski umjetnik i stručnjak koji osniva visoke gradnje (zgrade, građevine) te vodi i nadzire njihovu izvedbu« (Kl.98–99).

Δ *Kal se ništò grōdi, ondà se zovē arhitè(k)t.*

bikōr, bikōrā *m* mesar

U relevantnim je rječnicima markiran isti termin u istome značenju: *bechèr* »beccaiò, beccaro, macellaio« (Bo.73.), *becher* »beccaiò, macellaio« (Pa.21), *bechèr* »macellaio« (Mi.22), *becher* »beccaiò, macellaio« (Do.65), *becher* »beccaiò, macellaio« (Pi.19), *becher* »macellaio« (Ro.82). U rječniku talijanskoga jezika nahodimo potvrđnicu *beccàio* »macellaio« (Zi.217), čije je podrijetlo povezano s riječi *bécco* »capretto«, »maschio della capra«, a iz lat. *bēccu(m)* < vc. di orig. gall. (Co.Zo.197–198). Skok pod natuknicom *bèko* »jarac« razjašnjava: *bikâr* < tal. *beccaiò* = *beccaro*, mlet. *becher*, *bicher* < srlat. *beccarius*, što je izvedenica od *beccus* »jarac«; ističe da inačice *bikar*, *bekar* mogu biti i posuđenice iz dalmatoromanskoga (Sk.I.134–135). Klaić bilježi lik *bèkār* »mesar, komadar, kasapin« (Kl.159), uz inačicu *bikār* (Kl.170).

Δ *Mī rēčemo i mesōr i bikōr. Tīca je bī bikōr... i nēga poznājen – šer Mēnē Tīca.*

Δ *Bīli su trī stōro bikōrā: Ivôn Sīslè, Mēnē Tīca i Mōrko Pōnè.*

bršaljčr, bršaljčrā *m* vrsta pješaka u talijanskoj vojsci

Riječ je registrirana u Rosamanijevu rječniku: *bersalier* »bersagliere« (Ro.86). U standardnome talijanskome jeziku termin *bersaglière* nosi značenje »soldato dello speciale Corpo di fanteria leggera istituito nel 1836«. Podrijetlo je termina rastumačio Zingarelli: ant. fr. *bersail*, da *berser*, di orig. francone (**birson* »andare a caccia«) (Zi.224), a potonje je tumačenje potkrijepljeno i u talijanskome etimološkome rječniku: *bersaglière* < *bersail* (Co.Zo.205). Naziv je predstavljen u hrvatskim rječnicima stranih riječi: *bersàljčr* »pripadnik specijalne pješačke jedinice talijanske vojske, izvježbane osobito u gađanju i pokretljivosti, nose šešire ili šljemove s perjanicom od crnog pijetlova repa« (An.Go.169); *bersàljčr* »vrsta pješaka u talijanskoj vojsci (nose široke pustene šešire s perjanicom)« (Kl.164).

Δ *Bršaljčr je jemō berītu vèliku, širōku i ondā je perō jemō na berīti, jō znōn otō.*

butigčr, butigčrā *m* prodavač u dućanu

U Boerijevu je rječniku evidentiran termin *boteghier* »il padrone o esercente della bottega« (Bo.95), kao i kod Paolettija: *boteghier* »bottegaio, bottegente« (Pa.26). U ostalim je četirima rječnicima jednaka pojavnica: *botegher* »merciaio, bottegaio« (Ro.109), *bothegeter* »bottegaio« (Pi.29),

botegher »bottegaio, anche (spreg.) negoziante« (Do.88), *boteghèr* »bottegaio« (Mi.31). Imenica *bottegaio* u standardnome talijanskome jeziku nosi značenje »chi gestisce una bottega, spec. di generi alimentari; negoziante«, a proizlazi iz oblika *bottéga* < lat. *apothēca(m)* < grč. *apothékē* (Zi.252). Pod natuknicom *bùtiga* Skok bilježi lik *butigîr*, što je radna imenica na *-ir* (< mlet. *-er* < lat. *-arius*), a podrijetlo vidi u mlet., tršć. *botegher* (Sk.I.245). Klaić je naveo natuknicu *bùtiga*, koja obuhvaća i lik *butigâr* »vlasnik butige, sitan trgovac« (Kl.207), a isti su lik i značenje potvrdili Anić i Goldstein (An.Go.210).

Δ *Onî cè drži butîgu, rèklo bi se da je butigêr, ali mâlò bi se tò rèklo. Jò san ùvi hođila u butîgu kùpìt bìgul. Mì rèčemo bìgule.* »Šer Bèpo, poslâla me mâtèr da mi dõtè bìgul« – *tâkò bismo bìli ìšli.*

diretûr, *diretûrà m* direktor, upravitelj, ravnatelj

U rječniku je standardnoga talijanskoga jezika uvrštena natuknica *di-rettòre* u značenju »chi dirige un istituto, un'azienda, un'attività« (Zi.549). Cortelazzo i Zolli podrijetlo riječi razjašnjavaju na sljedeći način: lat. *tardo directòre(m)*, lat. *directiòne(m)* (< *dirèctus*, part. pass. di *dirigere*), giunte a noi prob. attrav. il fr. *directeur, direction* (Co.Zo.469–470). U Klaića nalazimo potvrđnicu *direktor* »namještenik na višem položaju koji uz izvjesnu veću samostalnost i odgovornost rukovodi poduzećem, ustanovom ili njihovim većim sektorom« (Kl.304).

Δ *Jò san rōđila u Bolù dèse sezōnih i ondà bismo bìli jednà drùgon rèkli ako bismo bìli ìšli vazêst slàdoled ìli čò:* »Èvo ti grê diretûr, èvo ti grê diretûr« i *ondà bismo se sakrìli.*

fabricêr, *fabricêrà m* crkvinar

U Boerijeju rječniku stoji nazivak *fabricièr* sa značenjem »colui che, come in qualità di Curatore civile, amministra le rendite d'una chiesa e soprintende alla polizia materiale di essa« (Bo.257). Riječ je ovjerena kod Rosamanija u inačici *fabrizier* sa značenjem »chi soprintende alla manutenzione e all'amministrazione d'una chiesa« (Ro.350). U talijanskom etimološkome rječniku naveden je lik *fabbricière* uz objašnjenje: »chi sovrintende alla fabbrica d'una chiesa o chi fa parte d'una fabbrica«, a etimologija je povezana s francuskim *fabricier* (< *fabrique* »fabbrica«) (Co.De.553). Vinja pod natuknicom *fàbrika* donosi termin *fabricjêr* te mu pripisuje mletačko podrijetlo od *fabricier* (Vi.I.145). Leksem je registriran i u našim rječnici-

ma stranih riječi: *fabricijēr* »tutor nad crkvenom imovinom« (An.Go.403); *fabricijēr* »crkveni tutor, prokurator, nadstojnik nad crkvenom imovinom« (Kl.405).

Δ *U crīkvu bũde jednà klāpa kojō vòdi sa kuròton... onì vòdidu svè i tō su fabricēri.*

Δ *Jō se sīcon četiri stōro, stōro – bìli su fabricēri... i stōri Zōrè je bì fabricēr.*

fakīn *m* javni nosač; pomagač

U Boerijevu je rječniku zabilježena ovjera *fachin* »facchino« (Bo.257), jednako kao i u ostalim izvorima: *fachin* »facchino« (Pa.90), *fachin* »facchino« (Do.221), *fachin* »facchino, (oggi) portabagagli« (Ro.350). U standardnome je talijanskome jeziku u upotrebi termin *facchino* u značenju »chi per mestiere trasporta carichi o bagagli nelle stazioni, nei porti e sim.«, a etimologija je nesigurna (Zi.672). Skok notira da nazivak potječe od tal. = mlet. *facchino* (poimeničen pridjev na *-ino*) »portabagagli« te ističe da je prema Battistiju nepoznatoga podrijetla, a prema drugima (Gamillscheg i dr.) germanskoga (nizozemskoga) podrijetla (Sk.I.503). Termin je markiran i u dvama hrvatskim rječnicima stranih riječi: *fākīn* »1. onaj koji radi sitne nepodopštine; deran, mangup, berekin; 2. nosač, služnik (An.Go.405); *fākīn* »1. uličnjak, grubijan, deran, mangup; 2. nosač, trhonoša, sluga (u primorskim krajevima)« (Kl.407).

Δ *Jèmo i sàda fakīnih. Kal dōjdeš sa trajèkta, tō su fakīni... nòsidu bōrše.*

Δ *Vìdi, mī rēčemo fakīn ìli nosōč, a fakīn je i nikì vāko čè nō bokūn vražjī.*

frōtar, *frōtra m* redovnik, franjevac

U rječničkim je građama registrirana ista natuknica: *frate* (Bo.286), *frate* (Ro.402), *frate* »frate, monaco« (Pi.93), *frate* (Do.248). Standardni termin *fràte* nosi značenje »religioso di un ordine monastico cattolico« (Zi.740), a proizlazi iz latinskoga oblika *frātre(m)* »fratello« (Co.Zo.611). Riječ je ovjerena u rječnicima stranih riječi: *frātar* »redovnik nekih katoličkih redova, ob. franjevac« (An.Go.452); *frātar* »redovnik, samostanac, monah« (Kl.452).

Δ *Frōtri... jèmo i frōtrih sa bìlima vèštiman, a jèmo ih i sa kafèniman. Čè dōjdedu izvōnka svì su u kafèniman, a većinōn na Brōčū jèmodu bìle.*

i(n)žinčr, i(n)žinčr̀à *m* inženjer

Natuknica *ingegnèr* navedena je u Boerijevu rječniku (Bo.343), a u ostaloj se građi javlja u različitim oblicima: *inzegnèr* »ingegnere« (Mi.102), *ingenier* »ingegnere« (Do.306). Podrijetlo je standardnojezičnoga lika *ingegnère* od riječi *ingegno*, a pokriva značenje »chi, conseguita la laurea e l'abilitazione professionale, si occupa della progettazione e dirige la realizzazione di opere edilizie, stradali, meccaniche, navali, aeronautiche, industriali e sim.« (Zi.906). U rječnicima stranih riječi tumači se: *inženjēr* »osoba s visokom školskom spremom koja projektira građevine, strojeve i uređaje, organizira proizvodne jedinice ili gradilišta ili njima rukovodi« (An.Go.608); *inženjēr* »fakultetski obrazovan tehničar« (Kl.609).

Δ *Završī je skūle za i(n)žinčr̀à, ali se nīkal nī vrōtī.*

Δ *Ovęga ižinčr̀à će jē bī u Prōžnica – zvōli smo ga tāko, ali ô(n) nī ižinčr, tō nī ižinčr, nego tō je nikōmu nāziv, tō su mu stāvili tākō tī nādīmak. Tō je bī Īvè Muzīca.*

jandōrm *m* žandar

U Dorijinu je rječniku podastrta natuknica *giandarmo* »gendarme, poliziotto« (Do.267), kako je i kod Rosamanija: *giandarmo* »gendarme« (Ro.433). Miotto je evidentirao termin *gendarmo* »gendarme« (Mi.88). U rječniku je standardnoga jezika zasvjedočeno: *gendarme* »anticamente, soldato di cavalleria pesante« / »in alcuni Stati esteri, soldato di gendarmeria addetto alla tutela dell'ordine pubblico« (Zi.771). Ondje je opisano da termin potječe iz francuskoga *gendarme* < *gens d'armes*, a jednako je potvrđeno i u rječniku Cortellazza i Zollija (Co.Zo.643). Skok pod natuknicom *ōrūžje* ističe da imenica *žandar* dolazi od *gens d'armes* (Sk.II.567). U Vinjinim *Jadranskim dopunama* pod natuknicom *jëndaram* tumači se podrijetlo nazivaka *žendar* i *indarmić*: prvi je mlađi, a drugi nastavlja tal. oblik *gendarme* (< *gent d'armes* »ljudi pod oružjem«) s prijelazom *đ* > *j* (Vi.II.35).

Δ *Jandōrmi su bīli i za jandōrme znōn – onī su dohodīli u kūće ako si ništō učinī, kà i sàda policīja. Nīka nīsū tō bīli prōžniški, nego svē furčēsti!*

Δ *Prīn su bīli pojōr̀, jandōrmi... pūno nīh.*

jēmetar, jēmetra *m* mjernik, geodet

Leksem *geōmetra* ovjeren je u rječniku standardnoga jezika sa značenjem »professionista che effettua rilevazioni diverse ai fini della determinazione dei caratteri topografici di una zona e progetta e dirige lavori di co-

struzioni civili di modesta entità«, a ondje je protumačeno i podrijetlo riječi: lat. *geōmetra(m)*, iz grčkoga *geōmétrēs* (*gē* »terra« + *métrēin* »misurare«) (Zi.775), koje potkrepljuju Cortellazzo i Zolli (Co.Zo.647–648). Pod natuknicom *òmitro* Vinja zaključuje da je riječ preuzeta iz talijanskoga *geòmetra* »agrimensore« (Vi.II.225). Lik *gèometar* u značenju »mjernik, geodet« zastupljen je u obama rječnicima stranih riječi (An.Go.477, Kl.479).

Δ *Jèmetra san zvòla da mi dõjde izmìrit kòko je mojè. Bìli su pũno pũtih.*

ježuvīt *m* isusovac

U rječničkim građama nalazimo sljedeće potvrđnice: *gesuvita* »gesuita« (Do.265), *gefuita* »gefuita« (religioso della Compagnia di Gesù, fondata da S. Ignazio) (Ro.430). Standardojezični lik glasi *gesuīta* te nosi značenje: »religioso dell'ordine istituto da S. Ignazio di Loyola« (Zi.781). Podrijetlo vuče od imenice *Gesù* (Co.Zo.651). U Klaićevu je rječniku zabilježen lik *jezùit* »član borbenog reda katoličke crkve 'Družbe Isusove' koji je osnovan na kraju prve polovine 16. st.« (Kl.630).

Δ *Mī smo zvòli ježuvīti, a danàs ĩsusovci.*

kalafõt *m* brodograditelj

U Boerijevu je rječniku notirana imenica *calafào* »colui che ha la cura di calafatare o intonacare i navigli« (Bo.116). Drugi autori ovako bilježe: *calafa* »calafao, calafato« (Pa.34), *calafà* »calafato« (Do.111), *calafã* »calafato« (Pi.40), *calafà, calafado* »calafato« (Ro.143). U standardnome talijanskome jeziku termin *calafàto* ima značenje »operaio specializzato nel calafataggio delle navi« (Zi.278), koji se etimološki dovodi u svezu s grčkom riječi *kalaphátēs* (Co.Zo.271). Skok za termin *kaláfāt* u značenju »majstor drvodjelja koji gradi brodove« bilježi etimološku napomenu: *kaláfāt* < mlet. *calafà*, tal. *calafato* (Sk.II.17). Lik *kaláfāt* sa značenjem »tesar brodograditelj; šuper, brodogradilišni majstor« ovjeren je u dvama rječnicima stranih riječi (An.Go.636, Kl.645).

Δ *Kalafõt je rōdī drvène bròde.*

Δ *Tõ se ne mòre naprãvit bẽz kalafõta.*

kamaljër/kamarjër, *kamaljërà/kamarjërà m* konobar

Lik *camarièr* »cameriere« zasvjedočen je u Boerijevu rječniku (Bo.121). U svim su ostalim rječničkim pokladima iste potvrde leksema: *camarièr* »cameriere« (Mi.42), *camarier* »cameriere« (Ro.151), *camarier* »cameriere« (Do.117). Standardnojezični lik glasi *camerière* te pokriva značenje »in

ristoranti, bar e sim., chi serve i clienti al tavolo« (Zi.287). Podrijetlo je leksema u talijanskome protumačeno na sljedeći način: *camerière* < provz. *camarier*, dal lat. tardo *camerāriu(m)* (Co.Zo.278–279). Skokovo objašnjenje nahodimo pod natuknicom *kāmara*: *kamarjer* »konobar« < mlet. *cámara* + tal. sufixs *-iere* (Sk.II.24.25). U dvama je rječnicima stranih riječi markiran termin *kamàrjēr*: »konobar« (ob. tipičnih manira i uslužnosti) (An.Go.640); »sobar; konobar« (Kl.651). Klaić navodi još oblike *kamarjēr* (Kl.651) te *kamàljēr* (Kl.650).

Δ *Mēni su Klemēnta zvōli kal je prodōvō gostijōnu kamaljēr.*

kantadūr, kantadūrà *m* (počasni) pjevač u crkvi

Imenicu *cantadōr* registrirao je Boerio (Bo.129), kao i Paoletti: *cantador* (Pa.39). U standardnome talijanskome jeziku pojavljuje se lik *canatōre* »chi (o che) canta; cantante« čije je podrijetlo iz latinskoga *cantatōre(m)*, prema *cantāre* (Zi.297). O terminu *kantaduri* (mn.) »počasna služba predvodnika pjevanja u crkvi (imaju posebno mjesto na crkvenom koru)« piše Skok u natuknici *kāna²*: lat. *-atarem* > mlet. *-ador* > *-adur*, od tal. *cantare*, iterativ od lat. *canere* (Sk.II.31).

Δ *Kojī pīvo u crīkvi, tō Van je kantadūr.*

Δ *Kantadūr je bī barba Jākov Piš, a sād mu je sīn Jūrè – a tō mi je tetē mojē muž.*

kapitōn *m* kapetan

U Boerijevu je rječniku zastupljen lik *capitānio* »titolo di uffizial militare« (Bo.134), kao kod Rosamanija: *capitanio* »capitano« (Ro.166), dok Dorijin rječnik uključuje termin *capitan* »capitano« (Do.127). Standardno-jezični lik glasi *capitāno* i sadrži značenje »chi ha il comando di una nave o, anticamente, di una flotta« (Zi.300–301). Etimologija je riječi protumačena na sljedeći način: *capitāno* < lat. parl. **capitānu(m)*, da *cāput*, genit. *cāpitis* »capo« (Co.Zo.290). U Skokovu je rječniku pod natuknicom *kapètān* navedena etimološka pripomena: *kapètān* < tal. *capitano* < lat. *capitanus* (Sk.II.41). Ovo je zanimanje uvrstio i Klaić: *kapètān* »čin oficirskog kadra vojno-pomorskih snaga« (Kl.659).

Δ *Na brodū ih je bīlo pūno – a nōjglavnīji je bī kapitōn.*

kâpo, kâpota *m* upravitelj stroja na brodu⁴

Leksem *capo* »principale, superiore« evidentirao je Boerio (Bo.134). U istome je obliku termin ovjeren u ostaloj građi: *capo* »dirigente; direttore« (Do.127), *capo* »capo« (Ro.167). Standardnojezični termin *câpo* ima značenje: »persona investita di specifiche funzioni di comando«, a potječe od latinske riječi *câput* (Zi.301), što potvrđuju Cortellazzo i Zolli (Co. Zo.291–292). Pod natuknicom *kâp*² Skok razjašnjava postanak riječi: *kâpo* < tal. *capo* < kllat. *caput* (Sk.II.38). U rječnicima je stranih riječi ispisano sljedeće: *kâpo* »koi je na čelu; upravitelj stroja« (An.Go.649); *kâpo* (tal. *capo* »glava, vrh«) »poglavica, šef, starješina, glavar, glavešina« (Kl.661).

Δ *Kâpo je ôpet na brođu čovik koji zapovîdo onîma mǎnima ol sêbe.*

kapulôr, kapulôrà *m* desetnik, niži čin u vojsci

Boerio navodi *caporal* »basso ufficiale delle milizie« (Bo.135). U Zingarellijevu se rječniku sreće lik *caporale* »primo graduato della gerarchia militare, comandante una squadra« s navođenjem postanja: lat. mediev. *caporale(m)*, da *capora*, pl. ant di *capo*« (Zi.303). U etimološkome se rječniku nalazi pojavnica *caporale* koja se dovodi u svezu s lat. *câput* (Co. Zo.292). Skok pod natuknicom *kapurâl* bilježi: tal. *caporale* < srlat. *caporalis*, od pl. *capora*, sing. *capo* < *caput* (Sk.II.45). Klaić riječ *kapulâr* (Kl.662) usmjerava na *kâplâr* (tal. *caporale*) »zvanje mlađeg komandnog kadra u nekim vojskama« (Kl.659)

Δ *Prôvjô mi je tô brăt, kapulôr je bî kò vojnik.*

karabiñer, karabiñerà *m* žandar u talijanskoj vojsci naoružan karabinom

Boerio tumači značenje termina *carabinieri*: »si chiamavano sotto il Governo Veneto que' Soldati Schiavoni, ch'erano preposti alla guardia de' pubblici Rappresentanti nelle provincie dello Stato, e che gli accompagnavano nelle pubbliche comparse: detti così dalle Carabine che portavano« (Bo.136). U ostalim su rječničkim izvorima ovjereni sljedeći termini i značenja: *carabinier*, *-igner* »carabiniere (soldato armato di carabina)« (Ro.170), *carubinier* »carabiniere; anche *carabinier*, *carabigner*« (Do.134), *carabinier* »carabiniere, soldato d'uno speciale corpo di polizia, dal nome dell'arma di cui è dotato, la carabina« (Pi.45–46). Standardni lik glasi *carabinière*,

⁴ Povezano s riječi *kâpo* zanimljiva je imenica *kapobâlo* 'voditelj na plesu', koja je registrirana u rukopisu Tomislava Dorotića.

čije je značenje ovako razjašnjeno: »1. un tempo, soldato a piedi o a cavallo, armato di carabina; 2. appartenente all'Arma dei Carabinieri che svolge compiti di polizia civile, militare e giudiziaria« (Zi.307), a podrijetlo je riječi iz francuskoga *carabinier*, prema *carabine* (Co.Zo.295). U Skoka nalazimo natuknicu *rabinjeri* (mn.) »talijanski žandarmi, oružnici« pod kojom tumači podrijetlo: riječ potječe od talijanskoga *carabiniere* »vojnici oružani karabinkom«, što je izvedenica na *-iere* (< franc. *-ier* < lat. *-arius*) od *carabina* < španj. *carabina* > *karabina* »puška s dugom cijevi« (Sk.II.91). U rječnicima je stranih riječi istaknuto: *karabìnjēr* »1. pripadnik konjice naoružane sabljama i karabinkama (prvo u francuskoj od 17. stoljeća, kasnije i u drugim zemljama); pripadnik policije u Italiji« (An.Go.651); »u Zapadnoj Europi, u prošlosti – vojnik pješak i konjanik, naoružan najboljim vatrenim oružjem; kasnije konjanik strijelac, naoružan karabinkom; u Italiji – žandar, u Španiji – carinik« (Kl.663).

Δ *Kal su ovūda dōšli Talijōni, kal su dōšli Nēnci, ondā je u nūma bilo pūno karabìnjērih.*

kavadūr, *kavadūrā m* radnik u kamenolomu (onaj koji vadi kamen)

Pod *cava* Boerio notira *cava da pierre* »cava di pietre« (Bo.149). Doria bilježi *cavador* »cavatore, operaio che lavora in cava« (Do.138), kao i Rosamani: *cavador* »cavatore« (Ro.191). Termin *cavatōre* sa značenjem »chi è addetto ai lavori di scavo« navode Cortelazzo i Zolli (Co.Zo.317), a podrijetlo tumače na ovaj način: lat. *cāvū(m)* (di. etim. incerta), col f. *cāva(m)* e i der. *cavāre* 'incavare, rendercavo', *cavatōre(m)* 'che scava', *cavatūra(m)* 'cavitā' (lat. tardo) e *cavitāte(m)* (lat. tardo). Skok notira imenicu *kāva* »kamenolom«, čije postanje vidi u lat. > tal. *cava*, poimeničen femininum od pridjeva *cavus* (Sk.II.66). Kod Klaića se pod natuknicom *kavādūr* (tal. *cavatore*) piše »kopač« (Kl.678), a kod Anića i Goldsteina *kavādūr* (venet., tal. *cavatore*) stoji »onaj koji kopa; kopač u kâvi, radnik u kamenolomu« (An.Go.666).

Δ *Kavadūr je vādi kāmen iz bŕda.*

kōgo, *kōgota m* kuhar

Boerio navodi lik *cuogo* (Bo.213) uz *cogo* (Bo.177). U Paolettijevu je rječniku zastupljen lik *cogo* »cuoco, cuciniere« (Pa.59). Nazivak je *cōgo* »cuoco« uvršten među natuknicama u Miottovu rječniku (Mi.55), a tako je i drugdje: *cogo* »cuoco« (Ro.227), *cogo* »cuoco« (Do.163). Skok je pod natu-

knicom *kùhati* uključio imenicu *kogo* »kuhar na brodu« koja podrijetlo vuče iz mletačkoga *cogo* (Sk.II.224). Anić i Goldstein bilježe zanimanje *kôgo* u značenju »kuhar; brodski kuhar« (An.Go.687).

Δ *Kôgo ti je kojî kùho. Rěče se i kùhor. Jemãli smo svè kôgote, ùvi se tãko govòri.*

Δ *Nõšla je mùža, dõbar je kôgo!*

kurôt *m* župnik

U standardnome talijanskome jeziku termin *curato* nosi značenje »in diritto canonico, sacerdote che coadiuva il parroco, o sacerdote con poteri quasi parrocchiali« (Zi.490). O etimologiji potonjega termina pišu Cortellazzo i Zolli: lat. *cūra(m)* (di etim. incerta), coi der. *curābile(m)*, *curāre*, *curatōre(m)* (Co.Zo.425). Skokovo je tumačenje podrijetla riječi doneseno pod natuknicom *kura*¹: *kūrāt* < tal. *curato* < lat. *curātus* (Sk.II.240–241). Klaić bilježi: *kūrāt* »svećenik, duhovnik, župnik, paroh, osobito vojni svećenik, 'dušobrižnik« (Kl.769).

Δ *Za popà većinõn govòrimo kurôt.*

Δ *I biskup Slõbodan je bì ovõde u nõs kurôt u stõro dõba.*

lanternista *m* svjetioničar

Skok pod natuknicom *altirna* ispisuje zanimanje *lanternista* »svjetioničar«, što je radna imenica na *-ist(a)* od talijanskoga *lanterna*, za razliku od likova *antirna* i *intijerna* za koje navodi da su dalmatoromanski leksički ostaci (Sk.I.30). U standardnome je talijanskome jeziku zasvjedočen termin *lantèrna* u značenju »apparecchio per segnali luminosi ai naviganti, protetto da invetriate e alloggiato nella parte superiore della torre di un faro« (Zi.979), a ista je leksička potvrda zastupljena u drugim relevantnim rječnicima: *lanterna* (Bo.359, Pa.153, Ro.525, Do.321). Podrijetlo je riječi opisano u etimološkome rječniku: lat. *lantèrna(m)*, un grecismo (*lamptēr*, da *lámpein* »essere luminoso, far luce«) (Co.Zo.847). Imenica *lâtèrna* obuhvaćena je u Klaićevu rječniku i nosi značenje »svjetiljka, žižak, fenjer, feral« (Kl.788).

Δ *Na lantèrni lanternista prãti brõde.*

magaziñer, *magaziñerà* *m* skladištar

Boerio donosi lik *magazenier* s tumačenjem »magazziniere; quello ch'è preposto alla cura o custodia de' magazzini« (Bo.382), a ista je varijanta *magazenier* registrirana u Paolettijevu rječniku (Pa.165). Pod natuknicom

magazzino Cortellazzo i Zolli uvode termin *magazzinière* »chi sorvegliava un magazzino« (ar. *maḥzin* 'depositi') (Co.Zo.908). Isti je termin *magazzinière* ovjeren u Zingarellijevu rječniku s opisom značenja: »chi sorvegliava e cura un magazzino o vi lavora«, gdje se podrijetlo izvodi iz fr. *magasinier* < *magasin* 'magazzino') (Zi.1036). Termin se *magazinēr* u značenju »skladištar« javlja u Klaićevu rječniku (Kl.827).

Δ *Magazinērī su jūdi kojī su u māgazinima(n), izdōjedu rōbu i tō.*

makinōr, *makinōrā* *m* radnik u uljari

U rječniku standardnoga talijanskoga jezika nahodimo termin *macchinista* koji sadrži značenje »chi si occupa della manutenzione e del funzionamento di una macchina, spec. il conducente di una locomotiva o l'addetto all'apparato motore di una nave« (Zi.1031). U etimološkome je rječniku talijanskoga jezika protumačeno podrijetlo imenice *macchinista*: lat. *māchina(m)*, un ant. grecismo, adottato dal dial. dorico *machaná* »macchina« (Co.Zo.902). U trima su rječnicima zabilježeni isti oblici: *māchina* »macchina« (Bo.380–381), *māchina* »macchina« (Do.343), *māchina* »mācchina« (Ro.561). Standardnojezični lik *mācchina* pokriva značenje »qualunque strumento, congegno o apparecchio che compie meccanicamente certi lavori od operazioni«, čije je podrijetlo povezano s lat. *māchina(m)* (Zi.1031).

Δ *Dī se činīlo ūje, tāmo su bīle mākine i makinōrī. Jō se spomīnen ka su mīli māslīne sa koñīma, ondā se nošīlo na šcōp u barīlu ūje dōma.*

manavōl, *manavōlā* *m* zidarski pomoćnik, pomoćnik pri gradnji

U Boerijevu je rječniku zastupljen lik *manoāl* »manovale« (Bo.394), u Paolettijevu *manoal* »manovale« (Pa.170), u Rosamanijevu *manoual* »manovale« (Ro.586), u Dorijinu *manoval* (Do.356). Skok pod natuknicom *mānīna* navodi lik *manuvāl* »zidarski pomoćnik« i druge inačice te tumači podrijetlo: tal. *manovale* < lat. *manualis* (Sk.II.370). Vinja, pak, u natuknici *manāl* bilježi da je *manavōl* »zidarski pomoćnik« potekao od mletačkoga *manoal*, tj. nastavlja lat. *manualis* (Vi.II.167). Standardni nazivak *manovāle* pokriva značenje: »operaio non qualificato addetto a lavori di fatica spec. nel campo edilizio« (Zi.1057). Ondje je notirano podrijetlo toga lika: lat. *manuāle(m)*, prema *mānus*. Anić i Goldstein podastiru lik *manāvāl* »onaj koji u brodogradnji, u arsenalu i na sličnim mjestima radi rukama neki kvalificiran posao i obično čini srednji sloj u radnoj hijerarhiji« (An.Go.811).

Δ *Manavōlī su jūdi kojī su bēz skūle. Rōdidu, činīdū faturētete – tō su manavōlī. Jer jēmo i mēštrih, a š nīma mōraju bīt i manavōlī. Jō jēmon dvō.*

marangūn, marangūnà *m* stolar

U Boerijevu rječniku stoji ovjera *marangòn* u značenju »artefice che lavora di legname, che fa manifatture di legname« (Bo.396), kako je to i drugdje: *marangon* (Pa.171), *marangon* (Ro.589), *marangòn* (Pi.128), *marangon* (Do.357), *marangòn* (Mi.113), a kod sviju u značenju »falegname«. Zingarelli je zabilježio termin *marangòne* »falegname, carpentiere« (Zi.1060). Etimologija je talijanske riječi ovako protumačena: lat. mediev. *mergōne(m)* per il class. *mērgu(m)* influenzato dal fr. ant. **marenc* (Co. Zo.932). Pod natuknicom *žmerāk* Skok navodi naziv zanatlije *maràngūn* < tal. *marangone* (Sk.III.684). Lik *maràngūn* (tal. *marangone*) »stolar« markiran je u rječniku Anića i Goldsteina, a isti je lik posvjedočen u Klaićevu rječniku u značenju »tesar, drvodjelja« (Kl.846).

Δ *Jēmomo mī u susīstvu marangūnà kojī rōdi drīvo. Jēmo osandesēt ī devet gōdišć, Frōnē Jērčić, dōbar marangūn. A znōn i jōš jednēga – Kēko – i nēgōva nevīsta je mēni vēliko prijatejīca.*

marinēr, marinērà *m* mornar (koji služi u mornarici)

U svim je relevantnim rječnicima zasvjedočena jednaka pojava: *marinēr* (Bo.399), *mariner* (Pa.172), *mariner* (Ro.594), *mariner* (Pi.129), *marinēr* (Mi.117), *mariner* (Do.360). Standardnojezični termin *marinàio* ima značenje »chi presta servizio su una nave« (Zi.1063). Vinja pod natuknicom *marīja* bilježi mletacizam *marinēr* (Vi.II.176–177). Termin je uključen u hrvatske rječnike stranih riječi: *mariner* »mornar ratne mornarice« (An.Go.816); *mariner* »vojnik mornar« (Kl.848).

Δ *Marinēr je mornōr na brodū.*

Δ *Momāk kojī je īšo u marīnu, rēkli bismo da je marinēr.*

mēštar, mēštra *m* učitelj; majstor, obrtnik

Kod Boerija su evidentirani likovi *mestro o maestro* u značenju »*maestri* si dicono i Capi operai di alcune arti, ma qui specialmente delle Fabbriche vetrarie, distinguendosi quattro sorta di Maestri (Bo.381), kod Miotta *mèstro* »maestro« (Mi.121), kao i kod Rosamanija: *mestro* »maestro« (Ro.623). U rječniku je standardnoga jezika zastupljen lik *maèstro* »artigiano, artefice provetto«, a Zingarelli izvodi podrijetlo talijanske riječi: *maèstro* < lat. *magīstru(m)* < **magīsteros* (*māgis* + *-tero*), s kojim su mišljenjem usugla-

šeni Cortellazzo i Zolli (Co.Zo.907). Skok pod natuknicom *mađistor* tumači da imenica *měštar* dolazi od tal. *maestro*, a potonje od lat. *magister* (Sk. II.350–351). Termin je zapisan u Anićevu i Goldsteinovu rječniku: *měštar* »1. majstor u svom poslu (ob. u obrtu); riječ za oslovljavanje (bez imena ili samo uz ime) obrtnika prema mediteranskim običajima; 2. učitelj« (An. Go.838). Klaić jednako potvrđuje: *měštar* »1. majstor, obrtnik; 2. učitelj, nastavnik« (Kl.873).

Δ *Měštar je bî Mârko. Őn je mène uči i ondà je skùla izgorìla. Őn je utěko u Amèrike. I stōri otàc mu je bî měštar – Mōtè se zvô.*

meštròvica ž učiteljica

Boerio je notirao likove *maestra* i *mistra* s tumačenjem: »donna che fa scuola, a' fanciulli o Capomestra di qualche arte« (Bo.381, 418). U Dorijinu je rječniku markiran leksem *mestra* »maestra (di scuola)« (Do.375). Standardni je lik *maestra* potvrđen u značenju: »donna che impartisce le prime fondamentali nozioni do qlco.« (Zi.1036). Skok pod natuknicom *mađistor* tumači podrijetlo riječi (usp. **měštar**).

Δ *Jednà Bòlka Kàtija... onà je bila meštròvica pòsli ràta.*

mužikònt m glazbenik, muzičar

U Boerijevu je rječniku evidentiran nazivak *musicante* »che sa la musica, cantore« (Bo.433), a isti stoji u Dorijinu rječniku: *musicante* »musicante, suonatore« (Do.394). Rosamani navodi lik *muficante* »muficante (pop. di chi suona in una banda o in un'orchestra)« (Ro.566). Standardni lik *musicànte* pokriva značenje »che esegue musica, che suona« (Zi.1156). Termin *mužikànt* Vinja izvodi iz mletačkoga *musicante* (Vi.II.210). U rječnicima je stranih riječi navedeno: *muzikant* »pučki svirač; muzikaš« (An. Go.876), *muzikant* »muzičar, svirač, glazbar« (Kl.921).

Δ *Mužikònti bidu bìli dòšli u nòs.*

noštròmo, noštròm(ot)a m zapovjednik palube

Boerio zapisuje leksem *nostròmo* i tumači značenje: »maestro dell'equipaggio o sia il Primo fra i marinari sopra una nave, che comanda alla ciurma e soprintende agli attrezzi« (Bo.443). Ista je pojavnica zasvjedočena u Rosamanijevu rječniku: *nostromo* »nostromo (grado e titolo di colui che sulla nave viglia l'equipaggio, e presiede alle guardie e all'efecuzione delle manovre, nocchiere) (Ro.687), a kod Pinguentinija čitamo: *nostromo* »il capo dei marinai, a bordo d'una nave« (Pi.146). Potonji je oblik zastu-

pljen u Paolettija: *nostromo* (Pa.199), te kod Dorije: *nostro-omo* »nostromo« (Do.404). Miotto zapisuje drugačiji lik: *mestròmo* »nostromo« (Mi.121). Standardnojezični termin *nostròmo* nosi značenje »nella marina mercantile, ruolo equiparato a caposervizio«, a podrijetlo vuče iz španjolskoga *nostramo* »nostro padrone« (< *nuestro* »nostro« + *amo* »padrone«) (Zi.1190), kako je to potkrijepljeno u Cortellazzovu i Zollijevu rječniku (Co.Zo.1047). U Skoka naziv *nostromo* pokriva značenje »glavar mornarima, vođa palube«, a potječe od tal. *nostromo* < lat. *noster* »naš« + *homo* »čovjek« (Sk.II.525). Pod natuknicom *meštròmo* »vođa palube« kod Vinje nalazimo lik *nòstromo* za koji ističe da je mletacizam (Vi.II.191). Lik je u rječnicima stranih riječi protumačen na sljedeći način: *nòstromo* »vođa palube, čin u pomorstvu« (An.Go.905); *nòstròmo* »vođa palube, glavar mornara na jednom brodu« (Kl.954).

Δ *Noštròmo je bì drùgi oficìr bròda koji je vodi račùnà obo ùkrcaju, ìskrcaju bròda.*

Δ *Noštròmo ìsto zapovìdo na brodù.*

pašticēr, pašticērà *m* slastičar⁵

Imenica *pastizzier* »quello che lavora di paste e le vende« zastupljena je u Boerijevoj građi (Bo.480). Paoletti navodi *pastizzer* »pasticciere, pastelliere« (Pa.215). U dvama je rječnicima evidentiran lik *pastizier* »pasticciere« (Do.439, Mi.148), dok su kod Rosamanija uočene varijante *pastisier* i *pastizier* »pasticcere« (Ro.746–747). U etimološkome se rječniku javlja termin *pasticcière* »chi fa o vende dolciumi« s tumačenjem postanja: lat. tardo *pāsta(m)* (col der. tardo *pastèllu(m)*), dal gr. *pastái* pl. 'farina con salsa', der. di *pássein* 'impastare', d'etim. incerta (Co.Zo.1147). U dvama su rječnicima stranih riječi zastupljene sljedeće varijante: *paštìcjēr* »(po) slastičar (u primorskim krajevima)« (Kl.1018); *paštìcijēr* (*paštìcjēr*) »onaj koji pravi i prodaje slastic; slastičar« (An.Go.967).

Δ *Paštìcjēr čin ñ pāšte, kolōčē.*

pitūr, pitūrà *m* ličilac

U proučavanoj je građi zastupljena ista inačica: *pitòr* (Bo.514), *pitor* (Pa.231), *pitor* (Do.475), *pitòr* (Ro.801). Standardni lik glasi *pittòre*, čije je značenje »chi esercita l'arte del dipingere, come attività professionale o

⁵ Termin je rijetko potvrđen.

per diletto« (Zi.1352). Etimologija je riječi objašnjena na sljedeći način: lat. *pictōre(m)* < *pīctus*, part. pass. di *pīngere* »dipingere« (Co.Zo.1205). Skok je termin *pitūr* izveo od tal. *pittore* < lat. *pīctor*, gen. -*ōris*, radna imenica od part. perf. od *pingēre* (Sk.II.668). U rječnicima je stranih riječi zasvjedočeno: *pitūr* »onaj koji boji i žbuka zidove« (An.Go.997); *pitūr* »1. slikar; 2. soboslikar i ličilac« (Kl.1050–1051).

Δ *Čovik koji piturōje, kojemu je tō posōl, ōn je pitūr.*

poščer, poščerà *m* listonoša, poštar

Boerio bilježi potvrđnicu *postier* u značenju »che dispensa le lettere per la Città« (Bo.528), kao i drugi autori relevantnih rječnika: *postier* »portalelettere, postino« (Do.489), *postier* »portalèttère« (Ro.823), *postier* »postino« (Mi.160). Standardni lik *pòsto* proizlazi iz latinskoga oblika *pōstiu(m)*, part. pass di *pōnere* (Zi.1239). Vinja je pod natuknicom *pōštar* notirao da je podrijetlo riječi *poščer* i *poščerica* povezano s mletačkim likovima *postar*, *postarse*; cf. tal. *posta* (Vi.III.73).

Δ *Jedōn Pērē poščer; čē bī u Pučīšća pōsli, zvōli smo ga Grāmpa.*

poteštōt *m* načelnik općine

U rječnicima nahodimo istu natuknicu: *podestà* (Bo.516), *podestà* (Do.480), *podestà* (Pi.171), *podestà* (Ro.807). Termin *podestà* o *potestà* zastupljen je u rječniku talijanskoga standardnoga jezika s opisom značenja: »1. capo del comune medievale, che rendeva giustizia e guidava l'esercito in guerra; 2. capo dell'amministrazione municipale, durante il regime fascista« (Zi.1362). Etimologija je riječi povezana s latinskim oblikom *potestāte(m)* »potere, potenza, autorità« (Co.Zo.1217). Objašnjenje je podrijetla termina *podestāt* »načelnik općine« iznio Skok: *podestāt* < tal. *podestà*, starije *podestade* < lat. *potestas*, gen. -*ātis* »vlast« (Sk.II.693). Anić i Goldstein bilježe imenicu *potestāt* sa značenjem: »u srednjem vijeku prvotno šef policije, kasnije načelnik pojedinih autonomnih gradova s najvišom vojnom i civilnom vlašću (u hrvatskim primorskim gradovima gradski načelnik)« (An.Go.1021), dok je kod Klaića registrirana inačica *podestà* »gradski načelnik, predsjednik općine«, uz *podestāt*, *podēštāt* (Kl.1059–1060).

Δ *Poteštōt je kō danāšni načelnik òpcine, kō šēf u òpcini.*

prešidēt *m* predsjednik

Boerio navodi termin *pressidente* »colui che presiede o ch'è Capo d'una adunanza« (Bo.533). Standardnojezični lik *presidēnte* nosi značenje »chi

sovrintende, coordina e dirige l'attività di un'assemblea, di un consiglio, di un seggio elettorale, di un ente pubblico o privato, di un organo collegiale« (Zi.1404), a podrijetlo vuče iz lat. *praesidēte(m)*, part. prez. od glagola *praesidēre* (Co.Zo.1253). Skok je podrijetlo termina *presidenat* izveo iz tal. *presidente* (< lat. *praesidens*, -tis) (Sk.III.35). Lik je uvršten i u hrvatskim rječnicima stranih riječi: *prezident* »1. predsjednik republike; 2. onaj koji predsjedava vodećim tijelima velikih poduzeća, stranaka i sl.« (An.Go.1032); *prezident* »1. izborni (na određeni rok) glavnik demokratske republike; predsjednik republike; 2. osoba izabrana za rukovođenje društvom, ustanovom, predsjednik organizacije i sl.« (Kl.1087).

Δ *Prešidēt je glavni, danàs rēčedu prēsijēdnik... ali tāko smo zvōli i onē bogāte jūde, nikī koji jēmo vēće.*

profešūr, profešūrà *m* profesor

Termin *professōr* markiran je u Boerijevu rječniku u značenju »maestro di qualche arte o scienza« (Bo.536). Standardnojezični lik glasi *professōre* i nosi značenje »chi possiede i titoli necessari per insegnare nelle scuole di istruzione secondaria o nelle università« (Zi.1418), a etimologija je riječi ovako objašnjena: lat. *profēssu(m)* (part. pass di *profitēri* »dichiarazione apertamente« = *prō* »davanti« + *fatēri* »confessare, riconoscere«, ints. di *fāri* »parlare«), coi der. *professiōne(m)* »dichiarazione, manifestazione, mestiere, professione« e *professōre(m)* »pubblico maestro, professore« (Co. Zo.1265).

Δ *Profešūr je bī mēštar, ali vēći ol nēga.*

sōldot, sōldota *m* vojnik⁶

Termin *soldà* »l'uomo di guerra« evidentirao je Boerio (Bo.671), a isti lik markira i Paoletti: *soldà* »soldato« (Pa.316). Leksem je ovjeren i u drugim rječnicima: *soldà* »soldato« (Do.447, Pi.216, Mi.193), *soldā* »soldato« (Ro.1048). Zingarelli navodi standardni termin *soldàto* »militare« (Zi.1730) čije se podrijetlo izvodi od part. prez. *soldare* »assoldare« (Co.Zo.1552). Pod natuknicom *sōlad* Skok objašnjava: internacionalni vojnički talijanzam *sōldat* »vojniki« < tal. *soldo* < vlat. *soldus* < kllat. *solidus*, mlet. *soldin* (Sk.III.304). Anić i Goldstein bilježe lik *sōldāt* u značenju »onaj koji vrši vojničku službu; vojnik (bez obzira na čin)« (An.Go.1176). Kod Klaića je

⁶ Većinom je evidentirano *sōldot*, ali pojedini kazuju i *sōldat*.

objašnjeno da je termin *sòldāt* prvotno imao značenje »plaćenik uopće«, a danas »vojnika« (Kl.1248).

Δ *Bìli bismo prìn rèkli: »Grě mi mlōdi u sòldote«.*

stimadūr, *stimadūrā m* procjenitelj štete

U Boerijevu je rječniku zastupljen nazivak *stimadòr* »quegli che stima o apprezza le cose per altri« (Bo.704), a taj je ovjeren i u Paolettijevu: *stimador* (Pa.332). U Rosamanija je predstavljen lik *stimaduri* (mn.) »stimatori« (Ro.1093). Standardni lik glasi *stimatòre* »chi, spec. per professione, giudica il valore o il prezzo di qlco.«, čije se podrijetlo povezuje s lat. *aestimatōre(m)*, od *aestimātus* »stimato« (Zi.1801). Pod natuknicom *stìmati* Skok navodi leksem *štìmadūr* »procjenitelj«, što je radna imenica na *-ator-em* > *-adur*, od talijanskoga *stimare* < lat. *aestimare* (Sk.III.335).

Δ *Ka bi bila šcèta, ondà je òn dōšo stimāt. Ako su nikòmu bèštije popāšli nikō lôzje ìli ništò, ondà je dōšo stimadūr vīdit tū šcètu, òn stimōje.*

šaltūr, *šaltūrā m* krojač

Boerio i Miotto zapisuju termin *sartòr* (Bo.601, Mi.176), jednako i Paoletti: *sartor* (Pa.270). U Dorijinu je rječniku ovjerena natuknica *sarto* (Do.553). Standardnojezični lik glasi *sàrto* i pokriva značenje »chi esegue abiti su misura per un cliente«, a podrijetlo je toga termina ovako protumačeno: lat. tardo *sārtor* »rammendatore«, da *sārtus*, part. pass. di *sarcīre* »rammendare« (Zi.1607). Jednako objašnjenje termina čitamo u etimološkome talijanskome rječniku (Co.Zo.1440). Skok pod natuknicom *sartūr* bilježi i inačicu *saltūr* s provedenom disimilacijom, za što navodi da potječe od tal. *sarto*, ali napominje da lik *sartūr* može potjecati od dalmatoromanskoga (Sk.III.205), no s potonjim se ne slaže Vinja (Vi.III.206). U rječniku je stranih riječi registrirano: *šartūr* »krojač« (An.Go.1215).

Δ *Tō su jūdi u kōga ću jō pōj šašit vēštīt ìli gāće ìli ròbu – tō je šaltūr ili šaltōra.*

Δ *Tī će jè bī pošćēr, òn je bī šaltūr.*

šaltōra ž krojačica

Boerio bilježi termin *sartòra* »la femmina del Sartore« (Bo.602), a isti podastire i Paoletti: *sartora* (Pa.270). U standardnome je jeziku posvjedočeno: *sàrta* »donna che taglia e confezione abiti, spec. femminili« (Zi.1607). Vinja pod natuknicom *šaltōra* »švelja« ističe da je riječ o mletacizmu *sartòra* (Vi.III.206). Anić i Goldstenin navode imenicu *šartūrīca* »krojačica, švelja«

(An.Go.1215), dočim je u Klaića evidentiran lik *sartòrela* »krojačica, švelja« (Kl.1197).

Δ *Gòbica je bila šaltôra... i Marija Krîlotova je îsto šîla.*

šînadûr, šînadûră *m* harmonikaš

U Boerijevu je rječniku, kao i kod Miotta, zastupljen termin *sonadòr* (Bo.673, Mi.195). Lik *sonador* markiran je i u ostalim rječnicima (Do.649, Ro.1051). Vinja pod natuknicom *sanadûr* navodi lik *šinjadûr* koji je nastao asimilacijom prvoga vokala iz mletačkoga *sonador* < lat. *sonare* (Vi. III.146).

Δ *Bîli bismo rëkli: »Dõće nan šînadûr u Pròžnica po ćemo balät«.*

škarpelîn *m* klesar

Boerio uvrštava lik *scarpelin* (Bo.620) i usmjerava ga na *tagiapièra* »quell'artefice che lavora pietre e marmi di quadro col scarpelle« (Bo.731). I u ostalima su trima rječnicima evidentirane jednake varijante: *scarpelin* »scalpellino« (Do.581, Mi.180, Ro.962). U etimološkome se rječniku podastire tumačenje termina *scalpellino* »operaio che lavora pietre e marmo con lo scalpello« i bilježi podrijetlo: lat. *scalpëllu(m)*, dim. di *scälprum* 'lanceta, scalpello', della stessa famiglia di *scälpere* 'grattare' (d'orig. incertta) (Co. Zo.1454). Vinja pod natuknicom *skarpelîn* »klesar; kâmenar« navodi pojedine varijante (*škarpelîn*, *škarpeladûr*), a smatra da je termin preuzet iz ven. *scarpelo* (< *scalpellum* > vlat. *scarpellum*, dem. od *scalprum*) (Vi.III.169)

Δ *Škarpelîn je završî kâmenoklësarsku skûlu.*

Δ *Škarpelîni su obrad'ivoli kâmen, a kavadûrî su vâdili kâmen.*

škovacîn *m* smetlar

Miotto je zabilježio termin *scovazin* »spazzino« (Mi.185), a jednake potvrde leksema nalazimo u Rosamanijevu i Dorijinu rječniku: *scovazin* »spazzino« (Ro.984, Do.602). Pod natuknicom *škuvëta* Vinja pridodaje lik *škovacîn* »(gradski) pometač« kojemu podrijetlo vidi u mletačkome *sco(v)a* < lat. *scopa* (Vi.III.227).

Δ *Škovacîn metè rîvu, metè pûtë... škovacîni su vrîdni.*

šototâjer *m* ronilac, radnik pod morem

U Rosamanija i Dorije zabilježena je ovjera *sotàiero* »palombaro« (Ro.1057, Do.653), kao što je to kod Pinguentinja: *sotàiero* »palombaro« (Pi.217). Pod natuknicom *sòto* Skok je uvrstio leksem *šototâer* »ronilac« za koji konstatira da je dalmatoromanski leksički ostatak iz pomorske termi-

nologije (Sk.III.307). Vinja bilježi natuknicu *sòtajer* »radnik pod morem« gdje ističe da je riječ izravno preuzeta iz mletačkoga *sotàgero*, tršćanskoga *sotàiero* (Vi.III.183).

Δ *Onì cě ròni zovè se šototājer.*

Δ *Bìlo bi se đici rėklo: »Tī si jedòn šototājer« – jer ùvik pobìgnedu, ìsto kò i šototājeri ìspol mōra.*

špacakamīn *m* dimnjačar

Termin *spazzacamīn* registrirao je Boerio u značenju »quegli che netta dalla fuliggina il cammino o sia il fumaiuolo, e che anche chiamasi *Fumaiuolo*« (Bo.684). Rosamani navodi lik *spazacamin* »spazzacamino« (Ro.1066), jednako kao i Doria: *spazacamin* »spazzacamino« (Do.660–661). Standardnojezični lik glasi *spazzacamīno* te nosi značenje »chi per mestiere ripulisce i camini dalla fuliggine«, a riječ je o složenici nastaloj od *spazza(re)* + *camino* (Zi.1760–1761). Pod natuknicom *kòmīn* Skok dopisuje talijansku imperativnu složenicu *špacakàmīn* »dimnjačar« (Sk.II.133). Imenica *špacakòmīn* potvrđena je u Anićevu i Goldsteinovu rječniku u značenju »onaj koji čisti dimnjake; dimnjačar« (An.Go.1232), a Klaić bilježi *špacakàmīn* »dimnjačar« (Kl.1302).

Δ *Dōće nan špacakamīn očīsti(t) humōr.*

švōra *ž* redovnica, časna sestra

Termin *suōr* nahodimo u Boerijevu rječniku u značenju »maniera antiq. *Suora*, e dicevasi per *Sorella*« (Bo.723), a notira ga i Rosamani: *suora* »mònaca, suora« (Ro.1121). U standardnome je talijanskome jeziku zastupljen naziv *suōra* »monaca e religiosa dedita a opere di assistenza« (Zi.1829), a etimologija se tumači na ovaj način: lat. *sōror* »sorella«, attrav. un ant. *suoro*, poi passato alla categoria dei femminili in *-a* (Co.Zo.1642). Skok objašnjava podrijetlo termina *švōra* »koludrica, časna sestra«: mlet.-tosk. *suora*, sttal. *suora* < lat. *sōror* (Sk.III.426). U rječnicima je stranih riječi registrirano: *švōra* »časna sestra, katolička redovnica« (An.Go.1248); *švōra* »redovnica, opatica, koludrica« (Kl.1316).

Δ *Jednà je švōra u Bėlgiji, a jednà je u Nėmaškon, a sàl su òbedvī vōde.*

Δ *Dōšla je švōra Ęstera, a Celestīna je bīla i išla cā.*

timuńėr, timuńėrà *m* kormilar

Boerio bilježi leksem *timonièr* sa značenjem »colui che governa il timone della nave« (Bo.748), a jednaka je varijanta uočena u Dorijinu rječniku:

timonier »timoniere« (Do. 735). Standardnojezični lik *timonière* (fr. *timonier* < *timon* 'timone') nosilac je značenja »chi è addetto al maneggio della ruota o della barra del timone« (Zi.1891). Pod natuknicom *timóne* Cortelazzo i Zolli navode *timonière* s istim tumačenjem kao Zingarelli, a podrijetlo vide u lat. *temōn(m)* (Co.Zo.1695).

Δ *Onî kojî je na timūnù, mi zovemò timuñēr.*

žbacadūr, žbacadūrà *m* oblikovatelj kamena

U rječniku je standardnoga talijanskoga jezika registriran lik *sbozzatòre* koji pokriva značenje »marmorario che digrossa il blocco prima di passarlo allo scultore« (Zi.1615). U etimološkome rječniku pod *sbozzàre* dolazi *sbozzatòre* »operaio che digrossa il blocco di marmo prima di passarlo allo scultore« s tumačenjem postanja od *abbozzare* (Co.Zo.1447).

Δ *Žbacadūr bi obradivo blòk. Nè kâmen, nego blòk.*

Δ *Stînu obròdi, tūčē stînu da mu bùde lipo stînà – tō činī žbacadūr. Ōn je ũgrezo obròdi.*

ABECEDNI POPIS PRIKUPLJENIH TERMINA

advokàt, advokāta *m* odvjetnik

arhitè(k)t *m* arhitekt

bikōr, bikōrā *m* mesar

bršaljēr, bršaljērā *m* vrsta pješaka u talijanskoj vojsci

butigēr, butigērā *m* prodavač u dućanu

diretūr, diretūrā *m* direktor, upravitelj, ravnatelj

fabricēr, fabricērā *m* crkovinar

fakîn *m* javni nosač; pomagač

frôtar, frôtra *m* redovnik, franjevac

i(n)žinēr, i(n)žinērā *m* inženjer

jandôrm *m* žandar

jèmetar, jèmetra *m* mjernik, geodet

ježuvīt *m* isusovac

kalafôt *m* brodograditelj

- kamaljĕr/kamarjĕr**, kamaljĕră/kamarjĕră *m* konobar
kantadūr, kantadūră *m* (počasni) pjevač u crkvi
kapitōn *m* kapetan
kâpo, kâpota *m* upravitelj stroja na brodu
kapulōr, kapulōră *m* desetnik, niži čin u vojsci
karabiñĕr, karabiñĕră *m* žandar u talijanskoj vojsci naoružan karabinom
kavadūr, kavadūră *m* radnik u kamenolomu (onaj koji vadi kamen)
kōgo, kōgota *m* kuhar
kurōt *m* župnik
lanternĭsta *m* svjetioničar
magaziñĕr, magaziñĕră *m* skladištar
makinōr, makinōră *m* radnik u uljari
manavōl, manavōlă *m* zidarski pomoćnik, pomoćnik pri gradnji
marangūn, marangūnă *m* stolar
marinĕr, marinĕră *m* mornar (koji služi u mornarici)
mĕštar, mĕštra *m* učitelj; majstor, obrtnik
mĕštrōvica *ž* učiteljica
mužikōnt *m* glazbenik, muzičar
noštrōmo, noštrōm(ot)a *m* zapovjednik palube
pašticĕr, pašticĕră *m* slastičar
pitūr, pitūră *m* ličilac
poščĕr, poščĕră *m* listonoša, poštar
poteštōt *m* načelnik općine
prešidĕnt *m* predsjednik
profešūr, profešūră *m* profesor
sōldot, sōldota *m* vojnik
stimadūr, stimadūră *m* procjenitelj štete
šaltūr, šaltūră *m* krojač
šaltōra *ž* krojačica
šĭnadūr, šĭnadūră *m* harmonikaš

škarpelîn *m* klesar

škovacîn *m* smetlar

šototâjjer *m* ronilac, radnik pod morem

špacakamîn *m* dimnjačar

švôra *ž* redovnica, časna sestra

timuñeř, timuñeřà *m* kormilar

žbacadūr, žbacadūrà *m* oblikovatelj kamena

7. ZAKLJUČAK

U članku je prezentiran pedeset i jedan termin romanskoga postanja koji pripada semantičkoj sferi zanimanja, zvanja i počasnih službi u čakavskome govoru Pražnica na otoku Braču. Svi su leksemi potvrđeni za terenskih istraživanja autora ovoga rada. Većina je romanizama, kako je iz rada razvidno, preuzeta iz mletačkoga. Mnogi su od navedenih i danas frekventni te ne postoji nijedan drugi domaći sinonim koji je u upotrebi (npr. *kavadūr*, *manavōl*, *pitūr*, *šaltôra*). Uz dio romanskih nazivaka cirkuliraju i neki domaći sinonimi (npr. *bikōr* i *mesōr*, *kantadūr* i *pivōč*) ili se rabe pojedine konstrukcije (npr. namjesto *butigēř* često se govori *onî će držī butīgu*, pored *lanternīsta* dolazi i *ōn rōdi na lantēřni*), a manji se dio nazivaka povlači iz sustava uslijed novoga načina života i novih vremena (npr. *bršaljēř*, *kapulōr*), no rabe ih stariji govornici, osobito pri prepričavanju crtica iz prošlosti. U načelu se može reći, a sudeći i prema materijalu iz poduljih slobodnih razgovora s konzultantima, da se romanski termini dobro čuvaju. Riječi je romanskoga postanja potrebno terenski istražiti i zabilježiti jer su ovjerom, kako leksičkoga bogatstva pojedinoga mjesnoga govora, tako i kulturne i tradicijske vrijednosti.

LITERATURA

Alujević, Jukić Marijana; Vladislavić, Erna (2011). Romanizmi u bračkom čakavskom pjesništvu Stjepana Pulišelića. *Časopis za hrvatske studije*, 7: 329–345.

Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.

Boerio, Giuseppe (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Reale tipografia di Giovanni Cecchini edit.

Cortelazzo, Manlio; Zolli Paolo (1999). *Il nuovo etimologico. Dizionario etimologico della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

Deanović, Mirko; Jernej, Josip (2002). *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Divković, Mirko (1900). *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed. (reprint 1980.)

Doria, Mario (1987). *Grande dizionario del dialetto triestino*. Trieste: Il Meridiano.

Gačić, Jasna (1979). Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru. *Čakavska rič*, 1, 1: 3–54, 107–155.

Galović, Filip; Papić, Ketii (2016). Imenice romanskoga podrijetla u semantičkoj sferi odjevnih predmeta, obuće te modnih i drugih dodataka u ložiškome govoru. *Čakavska rič*, 44, 1–2: 79–129.

Galović, Filip (2013). Jezične osobitosti govora Ložišća na otoku Braču. *Fluminensia*, 25, 1: 181–198.

Galović, Filip (2014). Nazivi za zanimanja, zvanja i počasne službe romanskoga podrijetla u govoru Ložišća na otoku Braču. *Čakavska rič*, 42, 1–2: 87–112.

Galović, Filip (2013). Romanski elementi u nazivlju odjevnih predmeta, obuće i modnih dodataka u milnarskome idiomu. *Čakavska rič*, 41, 1–2: 159–188.

Klaić, Bratoljub (1985). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: NZMH.

Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lisac, Josip (2017). Pražnički govor u poeziji Tomislava Dorotića. *Život mora biti djelo duha*. Zbornik posvećen prof. dr. sc. Dubravki Sesar. Ur. Zrinka Kovačević i Ivana Vidović Bolt. Zagreb: Disput.

Ljubičić, Maslina (2011). *Posuđenice i lažni parovi*. Zagreb: FF press.

Miotto, Luigi (1984). *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: LINT.

Muljačić, Žarko (1999). Dalmatski. *Fluminensia*, 11, 1–2: 1–30.

Muljačić, Žarko (1998). Tri težišta proučavanju elemenata »stranog« porijekla. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23–24: 265–280.

Paoletti, Ermolaio (1851). *Dizionario tascabile veneziano-italiano*. Venezia: Tipografia di Francesco Andreola.

Pinguentini, Gianni (1954). *Dizionario storico etimologico del dialetto triestino*. Trieste: Borsatti.

Rosamani, Enrico (1990). *Vocabolario giuliano*. Trieste: LINT.

Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU.

Sočanac, Lelija (2004). *Hrvatsko – talijanski jezični dodiri*. Split: Nakladni zavod Globus.

Spicijarić, Nina (2009). Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada. *Fluminensia*, 21, 1: 7–24.

Šimunović, Petar (2009). *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, Petar (2005). *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.

Šimunković, Ljerka (2004). *Glosar kuhinjske i kulinarske terminologije romanskog podrijetla u splitskom dijalektu*. Split: Dante Alighieri.

Šimunković, Ljerka (2009). *I contatti linguistici italiano-croato in Dalmazia. Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji*. Split: Dante Alighieri.

Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III. Zagreb: HAZU, Školska knjiga.

Zingarelli, Nicola (2006). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

A GROUP OF ROMANISMS IN THE LOCAL SPEECH OF THE VILLAGE OF PRAŽNICE ON THE ISLAND OF BRAČ

Summary

A natural consequence of centuries-old intense Croato-Roman contacts are words of Romance origin in many Chakavian idioms, including those on the island of Brač. The paper presents and analyzes nouns of Romance origin, recorded by the author during field research, and semantically characterized as those denoting occupations, professions and honorary positions in the local speech of the village of Pražnice on the island of Brač. Although lexemes of Romance origins are slowly disappearing from the system, they are still frequently occurring in many Chakavian idioms on the island of Brač, including the speech of Pražnice.

Key words: *Romanisms; occupations; professions; honorary positions; the speech of Pražnice; the island of Brač; dialectology*

UN GRUPPO DI PAROLE DI ORIGINE ROMANZA NELLA PARLATA LOCALE DI PRAŽNICE SULL'ISOLA DI BRAČ

Riassunto

In seguito agli intensi e plurisecolari contatti croato-romanzi in numerose parlate ciacave sono presenti termini di origine romanza, e quindi anche negli idiomi ciacavi dell'isola di Brač (Brazza). In questo articolo si presentano e analizzano i nomi di origine romanza che appartengono alla sfera semantica delle professioni, dei titoli e delle cariche onorifiche nella parlata locale di Pražnice sull'isola di Brač, raccolti durante le ricerche sul campo. Sebbene i lessemi di provenienza romanza stiano scomparendo lentamente, in molte parlate ciacave dell'isola, inclusa quella di Pražnička, essi hanno una notevole frequenza.

Parole chiave: *romanismi; professioni; titoli; cariche onorifiche; parlata di Pražnice; isola di Brač; dialettologia*

Podaci o autoru:

Doc. dr. sc. Filip Galović zaposlen je na Hrvatskome katoličkome sveučilištu u Zagrebu gdje predaje kolegije pretežito iz područja jezikoslovlja. Područje je njegova znanstvenoga interesa jezikoslovlje s posebnim usmjerenjem na dijalektologiju. E-mail: filip.galovic17@gmail.com